

SIPRI YEARBOOK 2005

**ARMAMENTS,
DISARMAMENT AND
INTERNATIONAL SECURITY**

Samenvatting in het Nederlands

sipri

Het Internationaal Instituut voor Vredesonderzoek van Stockholm (Stockholm International Peace research Institute, SIPRI) is een onafhankelijk internationaal instituut voor onderzoek naar problemen van vrede en conflict en meer bepaald naar wapenbeheersing en ontwapening. Het werd in 1966 opgericht om 150 jaar onafgebroken vrede in Zweden te vieren.

Het Instituut wordt hoofdzakelijk gefinancierd met een door de Zweedse overheid voorgestelde en door het Zweedse Parlement goedgekeurde subsidie. Het personeel en de Raad van Bestuur zijn uit een internationaal publiek samengesteld. Het Instituut heeft ook een Adviescommissie met een internationale adviserende functie.

SIPRI streeft met zijn onderzoek de volgende doelstellingen na:

- de transparantie van veiligheid en wapenbeheersing bevorderen;
- een bijdrage leveren aan de preventie en oplossing van conflicten;
 - informatie verspreiden naar een breder publiek.

SIPRI publiceert zijn onderzoeksresultaten in boeken en op internet via <http://www.sipri.org/>.

Uit het Engels vertaald door Anthologie voor het
Vlaams Vredesinstituut, 1011 Brussel.

Dit boekje geeft informatie over de aard van de feiten en gegevens die u kan terugvinden in het 853 pagina's tellende

SIPRI Yearbook 2005
Armaments, Disarmament and International Security

Het *SIPRI Yearbook* verschijnt al sinds 1969. SIPRI-onderzoekers en onafhankelijke experts bundelen in het jaarboek objectieve gegevens en uitgebreide analyses over de voornaamste aspecten van wapenbeheersing, vrede en veiligheid. In de uitgave van 2005 vormt de beheersing van de wereldvrede de rode draad, maar belangrijke evoluties en thema's op geografisch en functioneel gebied worden eveneens belicht.

Het *SIPRI Yearbook* wordt ook uitgegeven in het Arabisch, Chinees, Russisch en Oekraïens. Deze samenvatting is op internet beschikbaar in het Engels, Farsi, Frans, Duits, Russisch, Spaans en Zweeds op http://www.sipri.org/contents/publications/pocket_yb.html

Het volledige *SIPRI Yearbook* is verkrijgbaar bij de betere boekhandel, de Oxford University Press, VK, of te bestellen via de website van SIPRI op http://first.sipri.org/non_first/book_order.php

Voor meer informatie over andere onlangs verschenen publicaties van SIPRI kan u surfen naar

<http://www.sipri.org/contents/webmaster/publications/>

Inhoud

Euro-Atlantische veiligheid en instellingen	1
Grootste gewapende conflicten	2
Multilaterale vredesmissies: uitdagingen voor vredesopbouw	4
Beheer van de onder internationale vlag ingezette strijdkrachten: gebrek aan parlementaire verantwoordelijkheid	6
Het grote Midden-Oosten	6
Latijns-Amerika en de Caraïben: veiligheid en defensie in het post-Koude Oorlog tijdperk	8
De financiering van veiligheid op wereldvlak	9
Militaire uitgaven	10
Wapenproductie	12
Internationale wapenleveringen	14
Beheersing van kernwapens en non-proliferatie	16
Wapenbeheersing en non-proliferatie: de rol van internationale organisaties	18
Ontwikkeling van chemische en biologische oorlogvoering en wapenbeheersing	19
Libië stopt programma voor NBC-wapens en ballistische raketten	20
Beheersing van conventionele wapens en opbouw van militair vertrouwen	21
Internationale steun voor non-proliferatie en ontwapening	22
Beheersing van leveringen	23
Exportcontroles in de VS	24
Het Proliferatie Veiligheidsinitiatief: internationale wettelijke aspecten van de Verklaring betreffende Verbodsbeginselen	25
Verdragen inzake wapenbeheersing en ontwapening en verdragen inzake humanitair oorlogsrecht	26
Afkortingen	30

Euro-Atlantische veiligheid en instellingen

- In 2004 werkten de transatlantische partners aan het herstel van de schade die hun wederzijdse betrekkingen door het conflict in Irak hadden opgelopen. De VS gaat via verschillende instellingen terug de weg op van het multilateraal overleg, maar nog niet met volle overtuiging want Amerika probeert nog steeds zijn stempel op de agenda te drukken.
- De twee voornaamste redenen voor de oorlog in Irak – de vermeende terroristische banden en het bezit van massavernietigingswapens – bleken ongegrond. De VS heeft de EU erkend als essentiële partner om het terrorisme te bestrijden, nuttige inlichtingen te verzamelen en internationale conflicten te beheersen. De uitslag van de Amerikaanse presidentsverkiezingen betekende voor de Europese staten dat ze een manier moesten vinden om met de regering Bush samen te werken.
- De weerstand tegen een NAVO-operatie om de veiligheid in Irak te garanderen, hield aan. De NAVO moet er vooral voor zorgen haar plaats op het forum voor strategische debatten en besluitvorming opnieuw in te nemen.
- De EU versterkte haar positie als ernstige veiligheidsactor: de Headline Goal 2010 zal de crisisbeheersing en defensiemogelijkheden versterken, het Europees Veiligheidsagentschap werd in het leven geroepen, strijdkrachten worden samengesteld en de nieuwe militaire missie van de EU in Bosnië en Herzegovina ging van start.
- In Rusland ging de democratie erop achteruit. Het land blijft zich ook verzetten tegen regimewissels elders in het Gemenebest van Onafhankelijke Staten. Het aanhouden van deze politieke koers, zelfs al is die geweldloos, kan leiden tot verdere wrijvingen met het Westen.
- De hervormingspogingen binnen de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa werden voortgezet, aangezien de invloed van de organisatie alsmaar blijft tanen.

Grootste gewapende conflicten

- De 19 grootste gewapende conflicten in 2004 waren intranationale conflicten. Maar intranationale conflicten krijgen vaak een regionale of internationale uitstraling, waardoor ze strijden om het predikaat 'intern' of 'extern'. Het is evenwel belangrijk om de wereldomvattende invloed van intranationale conflicten niet te overdrijven.
- Het plaatselijk karakter van vele conflicten in 2004 was opmerkelijk, duidelijke voorbeelden hiervan zijn de ontwikkelingen in het oosten van de Democratische Republiek Congo en in Aceh, Indonesië.
- Een grote verscheidenheid aan rebellenbewegingen en grieven kunnen het beheersen en oplossen van intranationale conflicten bemoeilijken, zoals duidelijk blijkt uit de ontwikkelingen in Burundi, Colombia en Soedan.
- De onconventionele tactieken van de strijdende partijen, waaronder grootschalig geweld jegens burgers, zijn een ander kenmerk van de huidige conflicten, wat werd aangetoond door de gebeurtenissen in Nepal, Rusland (Tsjetsjenië) en Oeganda.
- In tegenstelling tot de gebruikelijke uitbreiding van intranationaal naar internationaal conflict, toonden de ontwikkelingen in Irak in 2004 aan hoe een internationaal conflict in een totale burgeroorlog kan ontaarden.

Regio's waar de 19 grootste gewapende conflicten in 2004 plaatsvonden

Afrika

Algerije
Burundi
Rwanda
Soedan*†
Oeganda*

Azië

India (Kasjmir)*
Myanmar
Nepal*
Filippijnen†
Sri Lanka

Midden-Oosten

Irak*
Israël
Turkije

Amerika

Colombia
Peru
VS

Europa

Rusland (Tsjetsjenië)*

* De conflicten in deze 6 regio's hebben in 2004 rechtstreeks geleid tot 1.000 of meer doden. Het conflict in de VS gaat om de strijd tussen Al Qaeda en de VS met zijn coalitiepartners.

† In elk van deze regio's vonden 2 conflicten plaats.

- Drie conflicten kwamen op de lijst van grootste conflicten in 2004 of werden er opnieuw in opgenomen: Irak, Rwanda en Oeganda. Het aantal conflicten evenals het aantal conflictregio's in 2004 daalde tegenover 2003, toen er 20 grote gewapende conflicten in 18 regio's plaatsvonden.
- Slechts 3 conflicten – de strijd tegen Al Qaeda en de conflicten in Irak en Darfur, Soedan – zijn minder dan 10 jaar aan de gang.

Multilaterale vredesmissies: uitdagingen voor vredesopbouw

- In 2004 werden 11 nieuwe multilaterale vredesmissies uitgezonden, waarvan er 7 door regionale organisaties werden uitgevoerd. Op 2 na, zijn deze nieuwe missies een voortzetting van een vorige missie.
- In december 2004 waren meer dan 64.000 militairen en leden van de burgerpolitie en 4000 burgers betrokken bij 21 VN-missies, waardoor de VN zijn institutionele capaciteit dreigt te overschrijden. Gelijktijdig werden 35 vredesmissies met een totaal van 225.385 militairen en burgers uitgevoerd door regionale organisaties en door door de VN erkende ad-hoccoalities.
- In dit kader wordt in het rapport van de Denkgroep op hoog niveau inzake bedreigingen, uitdagingen en verandering (UN High-level Panel on Threats, Challenges and Change) voorgesteld om een Commissie voor Vredesopbouw op te richten.
- Vredesopbouw is een steeds belangrijker wordend aspect van multilaterale vredesmissies. Daarom moeten prioriteiten worden gesteld. Er werd een consensus bereikt over de uit te voeren taken en de volgorde waarin dat moet gebeuren. Het vermogen van de staat herstellen om de veiligheid te garanderen is een eerste doel. Een tweede is het vestigen van een werkend rechtssysteem en orde binnen de maatschappij. Een derde – sociale en economische wederopbouw – en een vierde doel – bestuur en verkiezingen – zijn veel moeilijker te rangschikken. Bij al deze opdrachten is plaatselijke deelname van essentieel belang om de legitimiteit en levensvatbaarheid van het proces te garanderen, maar dit aspect wordt vaak verwaarloosd.

- Gebeurtenissen in Afghanistan, Ivoorkust, Haïti, Irak en Liberia hebben in 2004 de complexiteit van de vredesopbouw aangetoond.
- De omvang van de opdrachten en de verantwoordelijkheid van vredesoperaties doet de vraag rijzen hoe verschillende vredesoperaties met een multi-dimensioneel karakter doeltreffend kunnen worden beheerd. Sommigen pleiten voor een minimalistische aanpak, waarbij de rol van de internationale gemeenschap wordt beperkt tot veiligheidsagent en waarbij de rest aan de plaatselijke bevolking wordt overgelaten. Anderen menen dat een periode van 'welwillende autocratie' door externe partijen de beste kansen voor een succesvolle vredesopbouw biedt.

Multilaterale vredesmissies, 2004

Verenigde Naties, VN	21
Afrikaanse Unie, AU	3
Gemenebest van Onafhankelijke Staten, GOS	3
Economische en Monetaire Gemeenschap van Centraal-Afrika, CEMAC	1
Economische Gemeenschap van West-Afrikaanse Staten, ECOWAS	1
Europese Unie, EU	5
Noord-Atlantische Verdragsorganisatie, NAVO	4
Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa, OVSE	10
Organisatie van Amerikaanse Staten, OAS	2
Door de VN erkende ad hoc coalities	6
<i>Totaal</i>	56

Beheer van de onder internationale vlag ingezette strijdkrachten: gebrek aan parlementaire verantwoordelijkheid

- Twee derde van alle door de VN erkende vredesmissies werden in het voorbije decennium uitgevoerd. Terwijl over de wettigheid en gegrondheid van deze missies uitgebreid wordt gedebatteerd, wordt minder aandacht besteed aan de democratische verantwoordelijkheid en de rol van verkozen assemblees. We constateren een tweeledig gebrek – op nationaal en internationaal niveau – aan parlementaire verantwoordelijkheid bij internationale vredesmissies.
- De bevoegdheid van nationale parlementen om de vredesactiviteiten van regeringen te controleren, loopt sterk uiteen. Noch de VN, noch de NAVO hebben een ‘parlementair’ element in hun werkingsstructuur. Het Europees Parlement heeft slechts een beperkte bevoegdheid over het Europees Veiligheids- en Defensiebeleid (EVDB) en het is voor nationale parlementsleden moeilijk om het besluitvormingsproces van het EVDB te volgen.
- ‘Coalities van bereidwilligen’ zoals samengesteld voor de militaire acties in Afghanistan (2002) en in Irak (2003), vormen voor het parlementair toezicht de grootste structurele uitdaging, aangezien de internationale factor in de besluitvorming niet verloopt volgens een gevestigd, transparant en multilateraal institutioneel proces.
- Uitgebreidere netwerken tussen nationale parlementen, verbeterde procedures en methodes om informatie te beheren, evenals een op internationaal niveau frequentere rapportering aan parlementaire instellingen en een grotere rol voor het Europees Parlement en de nationale assemblees bij het kritisch onderzoeken van het EVDB, kunnen op korte termijn tot verbeteringen leiden.

Het grote Midden-Oosten

- De politieke effecten van de globalisering dringen minder door tot het grote Midden-Oosten dat veel gevoeliger is voor 'moderne' transnationale bedreigingen evenals klassieke spanningen tussen staten. Het duidelijke gebrek aan veiligheid heeft recentelijk geleid tot nieuwe pogingen om het internationale engagement en de 'regio-opbouw' te versterken.
- Vier punten prijken bovenaan nationale en bilaterale agenda's: de militaire aanwezigheid van de VS en zijn doelstellingen, het Israëliisch-Palestijns conflict, de impact van het conflict in Irak en het terrorisme.
- De Samenwerkingsraad van de Golf streeft op verschillende vlakken naar integratie, onder meer door gebundelde militaire slagkracht, maar boekte weinig vooruitgang. In maart 2005 legde de Arabische Liga een verklaring af inzake veiligheidskwesties en ondersteuning van politieke hervormingen. In februari 2004 ondertekenden Algerije, Egypte, Jordanië en Marokko het Agadir Akkoord, met de bedoeling een vrijhandelszone op te richten.
- De EU, de VS en de G8 benadrukten in hun recentste regionale initiatieven thema's als democratie en goed bestuur. Hoewel de zachte aanpak van de EU minder invloed blijkt te hebben dan de harde aanpak van de VS.
- In 2004 werkte de NAVO aan haar initiatief voor Mediterrane Dialoog en werd het Samenwerkingsinitiatief van Istanbul opgestart, dat zich voor Arabische partners openstelt. Maar de impact ervan kan hinder ondervinden door de prioriteiten en de bevoegdheden van de NAVO zelf.
- Over de onderlinge rangschikking van de staten in de regio rijzen nog steeds vragen: meer bepaald over de vorm van een Palestijnse staat en van het nieuwe Irak. De verdere ontwikkeling van het kernprogramma in Iran kan de instabiliteit in de regio verergeren, maar het kostenplaatje van een confrontatie kan een coöperatieve veiligheidsaanpak stimuleren.

Latijns-Amerika en de Caraïben: veiligheid en defensie in het post-Koude Oorlog tijdperk

- Sinds de jaren '80 werd er in de meeste landen van Latijns-Amerika en de Caraïben een vrijer economisch model ingevoerd. De uitstervende conflicten tussen staten en de daling van het aantal intranationale conflicten maakten plaats voor nieuwe regionale structuren.
- De defensiebudgetten in de regio zijn sinds de jaren '80 sterk gedaald en behoren nu tot de laagste ter wereld. Er werden initiatieven uitgewerkt om militair vertrouwen op te bouwen. Coöperatieve veiligheid blijkt algemeen te worden aanvaard.
- Vele Latijns-Amerikaanse landen dragen bij tot de internationale vredeshandhaving: de regio levert 9,5 % van alle VN-personeel voor vredeshandhaving. Troepen voor dergelijke missies beschikbaar stellen heeft een economisch voordeel, maar stimuleert ook de hervorming van het leger.
- De VS is inzake veiligheid de belangrijkste externe speler in de regio. Na de Koude Oorlog daalde de militaire steun van de VS en veranderde het patroon ervan. Colombia krijgt nu de meeste steun van de VS voor de strijd tegen de drugscriminaliteit. De regio heeft begrip voor de oorlog die de VS tegen het terrorisme voert, maar sommigen vragen zich af of de Amerikaanse visie op de regio niet wordt gekleurd door antiterroristische motieven.
- Uit de agendapunten van regionale organisaties blijkt dat de landen inspanningen leveren om op te komen voor hun eigen prioriteiten, onder andere voor veiligheidsaspecten waar de VS zich op dit ogenblik minder om bekommert. De grootste problemen van de regio vormen waarschijnlijk de economische kwetsbaarheid en de ongelijke ontwikkeling, knelpunten die de interne onrust aanwakkeren. Alleen een sterkere gemeenschappelijke politieke wil van de Latijns-Amerikaanse landen zelf kan uitkomst bieden voor deze uitdagingen.

De financiering van veiligheid op wereldvlak

- In de huidige veiligheidscontext is de aandacht verschoven van de botsing tussen de supermachten tijdens de Koude Oorlog in het noorden naar onveiligheid in de ontwikkelingslanden in het zuiden, van de beveiliging van staatsgrenzen naar bredere en diepergaande veiligheidsaspecten en naar een grotere mondiale onderlinge afhankelijkheid op veiligheidsvlak. Al deze feiten leiden tot de vaststelling dat militaire middelen niet langer gepast zijn en aan relevantie inboeten om aanslagen op de veiligheid af te wenden.
- Er is nood aan een mondiale beweging om deze bedreigingen en uitdagingen aan te pakken. Het noorden stelt zich ontvankelijker op voor het argument dat het ook belang heeft bij de oplossing van problemen en onveiligheid in het zuiden. Tegenwoordig wordt aangenomen dat gewapende intranationale conflicten in het zuiden internationale gevolgen hebben. Economische veiligheid, milieuproblematiek, georganiseerde misdaad en terrorisme hebben een sterke transnationale uitstraling.
- De financiering van veiligheid volgt nog steeds het stramien van de traditionele nationale militaire veiligheidsdoelen. Er zijn nieuwe categorieën van openbare bestedingen nodig die de niet-militaire en internationale uitgaven voor vrede en veiligheid weerspiegelen.
- Vrede en veiligheid financieren op een manier die fundamenteel verschilt van de huidige, vereist een nieuwe denkwijze bij de toekenning van middelen. Een verschuiving van middelen van het noorden naar het zuiden moet uitgaan van het eigenbelang van het noorden. Dit vereist een grondigere kennis over hoe veiligheid te promoten en hoe gewapende conflicten te voorkomen. Het vereist ook een bredere verspreiding van dergelijke kennis naar de mensen in het noorden om hen te motiveren in de toekomstige veiligheid van vergelegen landen te investeren.

Militaire uitgaven

- De militaire uitgaven in de wereld worden voor 2004 geschat op \$ 1.035 miljard. In reële cijfers is dat slechts 6 % minder dan de militaire uitgaven op het hoogtepunt van de Koude Oorlog in 1987-88. Op wereldvlak komt dat overeen met \$ 162 per capita en met 2,6 % van het BBP van de wereld, maar het verschil tussen regio's en landen is groot.
- De jaarlijkse gemiddelde militaire uitgaven groeiden tussen 1995 en 2004 met 2,4 % in reële cijfers. Dit cijfer omvat de gedaalde militaire uitgaven in het post-Koude Oorlog tijdperk. Deze uitgaven bereikten rond 1998 hun hoogtepunt en volgen sindsdien een groeiende tendens.
- Het groeipercentage is in de afgelopen jaren gestegen, met een gemiddelde van 6 % per jaar tussen 2002 en 2004. De VS staat voor 47 % van het wereldtotaal en is de bepalende factor voor deze groeibeweging. Tussen 2002 en 2004 gingen de militaire uitgaven van de VS pijlsnel de hoogte in, als gevolg van de 'mondiale oorlog tegen het terrorisme' en voornamelijk voor de militaire operaties in Afghanistan en Irak. Bijkomende bestedingen voor deze operaties bedroegen tussen 2003 en 2005 \$ 238 miljard, wat de totale militaire uitgaven van alle derdewereldlanden in 2004 (\$ 214 miljard) ruim overstijgt.
- In 2004 kwam de discussie op gang of de VS zijn huidige militaire inspanningen wel kan volhouden. Er rezen vragen over de mate waarin het toenemende deficit van het land te wijten is aan de militaire uitgaven en de toekomstige invloed ervan op de economische groei. Daarom rijst de vraag of de militaire uitgaven de niet-militaire uitgaven van de overheid niet zullen verdringen. De discussie werd aangewakkerd door onzekerheden over toekomstige trends in bestedingen aan militaire operaties in Irak.

- Er wordt aangenomen dat veiligheid een noodzakelijke voorwaarde is voor een aanhoudende ontwikkeling. Dit gegeven leidde tot een discussie over de verschillende manieren waarop geldschietters de hervorming van de veiligheidssector kunnen financieren.
- Een aantal landen vreest dat de uitbreiding van de officiële definitie van ontwikkelingshulp tot met veiligheid verbandhoudende thema's de algemene ondersteuning van sociale en economische hulp kan ondermijnen en zelfs kan uitlopen op bijstand in de stijl van de Koude Oorlog, waarbij de strategische belangen van de geldschietters de richting van hun ontwikkelingsbeleid bepalen.
- Twee lopende steunprogramma's voor veiligheidsacties in crisisgevoelige ontwikkelingslanden – de VS-steun aan Colombia en de Britse steun aan de veiligheidssector in Sierra Leone – zijn voorbeelden van veiligheidsbijstand die in de context van ontwikkelingshulp wordt verleend en waarmee de veiligheid van het thuisland onrechtstreeks wordt bevorderd.

Wapenproductie

- De totale wapenverkoop van de 100 grootste ondernemingen bedroeg in 2003 \$ 236 miljard. De ondernemingen uit de top 5 waren goed voor 44 % van dat totaal. In 2003 steeg de totale wapenverkoop van de 100 grootste ondernemingen met 25 %.
- In de VS schikt de sector zich naar de noden van de hervormingen binnen het leger, de privatisering van militaire diensten en het groeiende belang van de binnenlandse veiligheidssector. Europa legt de nadruk op stabiliteit binnen zijn grenzen en tracht toegang tot de groeiende markt in de VS te krijgen.
- De tendens tot concentratie binnen de wapenindustrie blijft sinds de late jaren '90 dalen. Grootschalige fusies bepalen niet langer het overnamepatroon: in 2003 vonden 6 overnames plaats met overnamewaardes van meer dan \$ 1 miljard; in 2004 werd maar 1 verkoop van die omvang genoteerd.
- Tijdens het afgelopen decennium zijn de grootste wapenproducerende ondernemingen voornamelijk door overnames enorm gegroeid. De grootste ondernemingen kunnen dermate hoge verkoopcijfers voorleggen, dat ze op wereldvlak belangrijke economische spelers zijn. De omzet van hun wapenverkoop overschrijdt het BBP van de meeste arme landen en hun totale omzet is vergelijkbaar met het BBP van middelgrote ontwikkelde of geïndustrialiseerde landen.
- Door het toenemende aantal uitbestedingen binnen het leger specialiseren meer en meer ondernemingen uit de top 100 zich in dienstverlening. De oorlog in Irak heeft het aandeel in de wapenindustrie van dergelijke ondernemingen verhoogd.

Wapenverkoop van de 5 grootste wapenproducerende ondernemingen ter wereld (exclusief China) in 2003

1	Lockheed Martin (VS)	\$ 24,9 miljard
2	Boeing (VS)	\$ 24,4 miljard
3	Northrop Grumman (VS)	\$ 22,7 miljard
4	BAE Systems (VK)	\$ 15,8 miljard
5	Raytheon (VS)	\$ 15,5 miljard

- In 2004 werden nog steeds pogingen ondernomen om de Europese militaire scheepsbouwindustrie te consolideren. Deze inspanningen beoogden de oprichting van een transeuropese maritieme tegenhanger voor het EADS-concern en de consolidering van de Britse scheepsbouwindustrie. Toch werd er weinig vooruitgang geboekt en blijft de toekomstige structuur van de Europese scheepsbouwindustrie onzeker.
- Bedrijfsrapporten over het militair aandeel van hun verkoop zijn zeldzaam en vaak onvolledig. Rapporten over het militair aandeel van hun activiteiten zijn nagenoeg onbestaande.
- Dit gebrek aan transparantie maakt het moeilijk om een stevige basis te leggen voor politieke en openbare discussies over wapenproductie en wapenverkoop. Er wordt op de ondernemingen weinig druk uitgeoefend om verslag uit te brengen van hun wapenverkoop en de bestaande rapporten zijn afkomstig van vrijwillig, door de ondernemingen zelf verstrekte informatie. De ondernemingen zullen alleen uitvoerige, officiële en gestandaardiseerde rapporten indienen als een internationale, geharmoniseerde wetgeving hen daartoe verplicht.

Internationale wapenleveringen

- De tendens voor de levering van grote conventionele wapens evolueert van een dalende tendens sinds 1997 over een min of meer stabiele tendens tussen 2000 en 2002 naar een licht stijgende tendens in 2003 en 2004.
- Rusland was gedurende 5 jaar (2000 – 2004) de grootste leverancier van grote conventionele wapens en nam daarmee de plaats van de VS over. In de nabije toekomst wordt echter een daling van de Russische verkoop verwacht.
- China en India waren in 2004 de twee grootste invoerders van grote conventionele wapens. China hangt voor de wapenimport nog steeds bijna uitsluitend van Rusland af, maar bestelt tegenwoordig eerder onderdelen en technologie dan complete wapens. India is eveneens een grote klant van Rusland, maar hier heeft Rusland met zware concurrentie te kampen.
- De betrekkingen tussen de EU en de VS verzuurden in 2004 vanwege problemen met de overdracht van technologie. De VS staat weigerachtig tegenover het delen van technologie met zijn naaste Europese bondgenoten, zelfs in samenwerkingsverbanden als de F-35 Joint Strike Fighter.
- De voornemens van de EU om het wapenembargo tegen China op te heffen, heeft de betrekkingen tussen de EU en de VS nog meer verzuurd. De VS heeft bij een opheffing van het embargo met sancties tegen de EU bedreigd.
- De wapenleveringen zijn weer wat transparanter geworden, voornamelijk in de EU waar rapportage in verschillende lidstaten verbeterden en waar de 10 nieuwe EU-lidstaten volgens de Gedragscode van de Europese Unie betreffende wapenuitvoer verplicht zijn om rapporten op te stellen. Op internationaal niveau moeten leveringen van draagbare luchtafweersystemen en lichte artillerie nu worden gerapporteerd aan het VN-Register voor Conventionele Wapens.

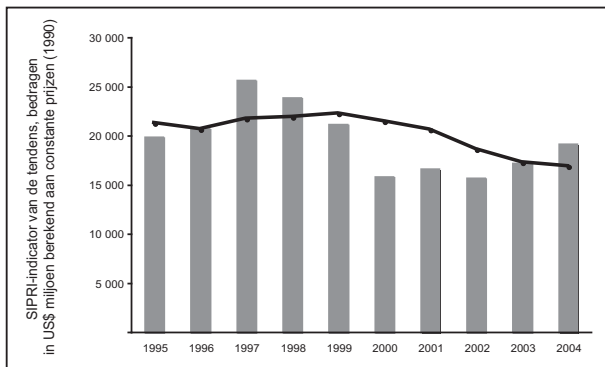
De 5 grootste exporteurs van grote conventionele wapens tussen 2000 en 2004*

Aandelen in de export wereldwijd

1	Rusland	32 %
2	VS	31 %
3	Frankrijk	8 %
4	Duitsland	6 %
5	VK	5 %

* Tussen 2000 en 2004 ging 19 % van alle leveringen van EU-lidstaten naar niet-EU-lidstaten, waardoor de EU de derde grootste exporteur is.

De tendens van internationale leveringen van grote conventionele wapens tussen 1995 en 2004

Het histogram toont de jaarlijkse totaalbedragen, de curve geeft het voortschrijdend gemiddelde over 5 jaar weer en werd in het laatste jaar van elke periode uitgezet.

Beheersing van kernwapens en non-proliferatie

- Wegens de ontwikkelingen in 2004 rezen er ernstige vragen over de toekomst van het non-proliferatiebeleid en over het in 1968 ondertekende Verdrag inzake de Non-Proliferatie van kernwapens (NPV).
- Het bestaan van een geheim transnationaal netwerk rond de voornaamste kernfysicus van Pakistan, A.Q. Khan werd bevestigd. Via dit netwerk werd nucleaire technologie en knowhow aan Iran, Libië en mogelijks ook aan andere staten geleverd. Deze ontdekking opende de discussie over de verspreiding van kennis in verband met kernwapens aan niet-staatse zowel als aan staatse actoren en zette aan tot nieuwe initiatieven om illegale leveringen te voorkomen.
- De controverse over het kernprogramma van Iran hield aan. Het Internationaal Agentschap voor Atoomenergie ging dieper in op Irans nalatigheid in het aangeven van zijn nucleaire activiteiten. Er werd weinig vooruitgang geboekt in de gesprekken over de toekomst van het Noord-Koreaans kernprogramma.
- Deze ontwikkelingen gaven aanleiding tot voorstellen om de lacunes in het non-proliferatiebeleid aan te vullen. Er ging bijzondere aandacht uit naar een herziening van de garantie van het NPV, dat staten die geen kernwapens bezitten, materiaal en technologie mogen invoeren en ontwikkelen voor burgerlijke kernenergieprogramma's. Dit wakkerde de interesse aan voor een multinationale aanpak om de internationale splijtstofkringloop te beheersen.
- In verband met inspanningen rond non-proliferatie was er in 2004 ook goed nieuws: Libië kwam zijn belofte na om onder toezicht af te stappen van de ontwikkelingsprogramma's voor massavernietigingswapens (MVW) en ballistische raketten en de bestaande wapens te ontmantelen (zie pagina 20).

Wereldkernmachten: aantal kernkoppen in januari 2005

<i>Land</i>	<i>Jaar van eerste kernproef</i>	<i>Opgestelde kernkoppen</i>
VS	1945	4.896
Rusland	1949	7.360
VK	1952	185
Frankrijk	1960	348
China	1964	ca. 400
India	1974	30-40
Pakistan	1998	30-50
Israël	–	ca. 200
<i>Totaal</i>		<i>ca. 13.470</i>

- Het arsenaal aan opgestelde actieve kernwapens in de VS telt 4.216 strategische en 680 niet-strategische kernkoppen. Dat van Rusland bestaat uit 3.980 strategische en 3.380 niet-strategische kernkoppen. Van het kernarsenaal van India, Israël en Pakistan wordt vermoed dat het maar gedeeltelijk is opgesteld.
- Begin 2005 stond een geschat aantal van ongeveer 13.470 kernkoppen opgesteld. Indien alle kernkoppen worden geteld – met inbegrip van de reserve-exemplaren, de actief opgestelde en de inactief opgeslagen exemplaren – bezitten de 8 staten met kernwapens een totaal van ongeveer 27.600 kernkoppen.

Wapenbeheersing en non-proliferatie: de rol van internationale organisaties

- Het gebruik van geweld om Irak te dwingen zich te onderwerpen aan VN-resoluties bracht heel wat onenigheid teweeg. Deze resoluties waren bedoeld om illegale nucleaire, biologische en chemische (NBC) wapenprogramma's evenals de ontwikkeling van lanceersystemen voor deze wapens tegen te gaan. De militaire actie en de nasleep ervan bevestigden dat een stabiele en vreedzame internationale orde een doeltreffende beheersing van NBC-wapens vereist. Indien via onderhandelingen geen doeltreffende controles kunnen worden georganiseerd, dreigen op termijn nog meer conflictsituaties.
- De jongste tijd werd weinig vooruitgang geboekt inzake multilaterale wapenbeheersing. Inspanningen om tot een doeltreffende wapenbeheersing te komen, verliepen vooral via informele politieke samenwerking. In 2004 werden wel een aantal nieuwe internationale pogingen ondernomen om mondiale processen uit te werken.
- In april 2004 nam de VN-veiligheidsraad Resolutie 1540 aan. Deze resolutie verplicht lidstaten om wetten goed te keuren en toe te passen, die niet-staatse actoren verbieden om NBC-wapens en hun lanceersystemen te bouwen, kopen, bezitten, ontwikkelen, vervoeren, leveren of gebruiken. Staten werden ook gelast om nationale wetten in te voeren, waarin export en overslag van proliferatiegevoelige goederen worden gereguleerd.
- Het rapport van de Denkgroep op hoog niveau inzake bedreigingen, uitdagingen en verandering (UN High-level Panel on Threats, Challenges and Change) benadrukte de behoefte aan een doeltreffende beheersing van kernwapens en nucleaire grondstoffen en de dringende nood aan maatregelen om de dreiging van nucleair terrorisme te verminderen. VN-secretaris-generaal Kofi Annan verklaarde dat het non-proliferatiebeleid zich op wereldvlak in een precare toestand bevindt en pleitte voor dringende uitvoering van de aanbevelingen uit het rapport (zie ook pagina 16).

Ontwikkeling van chemische en biologische oorlogvoering en wapenbeheersing

- In 2004 hielden de lidstaten van het Verdrag inzake Biologische en Toxische Wapens (BTWC) hun tweede jaarlijkse kennis- en beleidsvergadering. De vergaderingen handelden over de uitbreiding van de internationale mogelijkheden om te reageren op vermeend gebruik van biologische of toxische wapens en op verdachte uitbarstingen van ziektes. De leden bespraken ook manieren om het toezicht, de opsporing, diagnose en bestrijding van besmettelijke ziektes te verbeteren.
- Uit bekommernis dat het BTWC te weinig macht heeft, opperden een aantal lidstaten om een beroep te doen op het gezag van de VN-secretaris-generaal om vermeend gebruik van biologische wapens te onderzoeken. Andere lidstaten hebben zich verzet tegen de bespreking van dit thema op de vergadering van het BTWC.
- De vernietiging van chemische wapens werd voortgezet. Van de 71.373 actieve ton die door de leden van de Conventie tegen Chemische Wapens werd aangegeven, was op 31 januari 2005 10.698 ton onder toezicht vernietigd. In 2004 werd ook overeengekomen om verder internationale hulp te bieden bij de vernietiging van het Russisch arsenaal (zie pagina 22).
- De controverse over wat wel of wat niet was geweten over het Iraakse nucleaire, biologische en chemische wapenprogramma en over zijn slagkracht voor de aanvang van de oorlog in Irak hield aan. Het resultaat van een aantal officiële onderzoeken naar het beheer van geheime inlichtingen werd in 2004 in een rapport gegoeten. Een steeds terugkerend onderzoeksbesluit is dat de voor de oorlog opgemaakte schattingen niet kloppen en niet worden bevestigd door het beschikbare bewijsmateriaal.
- De Iraq Survey Group onder leiding van de VS rondde zijn inspecties af en publiceerde een rapport over zijn onderzoek.

Libië stopt programma voor nucleaire, biologische en chemische wapens (NBC) en ballistische raketten

- In december 2003 zet Libië officieel een punt achter zijn programma voor nucleaire, biologische en chemische wapens (NBC) en bevestigt het om enkel ballistische raketten met een reikwijdte van minder dan 300 km te houden. In september 2004 kondigde de VS aan dat de ontmanteling van het programma voor NBC-wapens van Libië 'vrijwel afgerond' is.
- De Libische beslissing zou op diverse factoren berusten. De VS interpreteert het als een bewijs dat de harde aanpak in de strijd tegen de verspreiding van NBC-wapens zijn vruchten afwerpt. Volgens sommige waarnemers kadert het in een beleid op lange termijn, waarmee Libië een einde wil maken aan zijn politiek en economisch isolement.
- Onderzoek heeft uitgewezen dat de voordien gekende informatie over het Libische programma voor biologische en nucleaire wapens de realiteit niet weerspiegelde. De informatie over het Libische rakettenprogramma en over het programma voor chemische wapens was waarheidsgetrouwer.
- Libië ontving aanzienlijke buitenlandse steun bij het verwerven van vertrouwelijke nucleaire materialen, technologieën en onderdelen, waarvan een groot deel door het Khan-netwerk werd geleverd (zie pagina 16).
- Er werden geen tastbare bewijzen van een programma voor biologische aanvalswapens gevonden. Libië deed aangifte van het aantal chemische wapens in zijn bezit en verklaarde dat het dergelijke wapens nooit had verhandeld.
- Het Libische arsenaal aan ballistische raketten bestond hoofdzakelijk uit verouderde raketten die uit de Sovjet-Unie werden ingevoerd. De ontwikkeling van raketten door Libië werd door VN-sancities belemmerd.

Beheersing van conventionele wapens en opbouw van militair vertrouwen

- In 2004 traden 7 nieuwe leden tot de NAVO toe, waardoor Rusland nog meer vreest dat zijn veiligheid verder in het gedrang komt. Als teken van verzoening ratificeerde Rusland toch de Overeenkomst van 1999 om het Verdrag van 1990 inzake Conventionele Strijdkrachten in Europa (CFE-verdrag) aan te passen. De leden van de NAVO en andere staten weigerden deze overeenkomst te ratificeren zo lang Rusland geen gehoor geeft aan de verplichting om troepen uit Georgië en Moldavië terug te trekken.
- Dankzij het controlebeleid voor conventionele 'harde' wapens verliep de uitbreiding van de NAVO succesvol en werd het probleem van het 'zwarte gat' in de conventionele strijdkrachten (CFE) aan de grens tussen de nieuwe NAVO en Rusland (de Baltische staten vallen niet onder het verdrag) opgelost.
- In 2004 verliep de regionale wapenbeheersing vlot. Door de voorde-
ringen in Bosnië en Herzegovina kon de Organisatie voor Veiligheid
en Samenwerking in Europa (OVSE) de vertrouwenwekkende en
veiligheidsbevorderende maatregelen in die regio's opschorten. De
OVSE-staten bleven zich toespitsen op bepaalde maatregelen voor
normering en standaardisatie om de risico's en uitdagingen waar-
mee Europa te kampen heeft beter het hoofd te kunnen bieden.
- In 2004 ratificeerden Kroatië en Slovenië het open luchtruim-ver-
drag van 1990. Hoewel tijdens de in februari 2005 georganiseerde
beoordelingsconferentie geen overeenkomst werd bereikt over de
definitieve tekst van het verdrag, loofden vele lidstaten de verwe-
zenlijkingen ervan.
- De problematiek van onmenselijke wapens blijft de internationale
gemeenschap beroeren. In 2004 wonnen de grote humanitaire en
militaire veiligheidsorganisaties aan belang en ontvingen ze meer
steun, waardoor het aantal landmijnen wereldwijd kon worden ver-
minderd.

Internationale steun voor non-proliferatie en ontwapening

- In het kader van de internationale inspanningen tegen proliferatie biedt een groeiend aantal landen praktische hulp bij het ontmantelen of verwijderen van nucleaire, biologische en chemische wapens (NBC), hun lanceersystemen en factoren die kunnen bijdragen tot de ontwikkeling van NBC-programma's. De bepaling van internationale steun voor non-proliferatie en ontwapening (INDA) ontstond na het uiteenvallen van de Sovjet-Unie als een noodprogramma en evolueert nu naar een breder internationaal programma waarbij nieuwe donorstaten, nieuwe begunstigde staten en nieuwe acties betrokken zijn.
- De meeste INDA-acties werden in Rusland uitgevoerd. Niet alleen de VS heeft aanzienlijke bilaterale programma's met Rusland uitgewerkt maar ook andere landen hebben waardevolle bijdragen geleverd en de programma's die de Russische regering zelf heeft opgestart zijn heel belangrijk.
- INDA wordt steeds meer als een waardevol instrument voor de verruimde inspanningen tegen proliferatie beschouwd. Hierdoor daalt het risico dat NBC-materiaal wordt gebruikt om terreurdaden te plegen.
- De bilaterale initiatieven blijven de belangrijkste, maar een aantal programma's die momenteel worden geëvalueerd, zijn te duur en te ingewikkeld om bilateraal te worden georganiseerd. De G8 die sinds 2002 de organisatie van INDA op zich neemt, heeft zijn activiteiten in 2004 opgedreven. De EU en haar lidstaten trachten coherenter en efficiënter tot INDA bij te dragen.
- Een uitbreiding van de geografische en functionele reikwijdte van INDA kan leiden tot 'het uur der waarheid' voor een aantal langlopende projecten – zoals dat voor de verwijdering van plutonium – waarvan het non-proliferatiebelang duidelijk is, maar waarvan de uitvoering tot op heden onmogelijk bleek.

Beheersing van leveringen

- In 2004 werd nogmaals bevestigd dat meer en meer landen beseffen hoe belangrijk het voor hen zelf is om een doeltreffende beheersing van nationale leveringen te handhaven. Het onvermogen van staten om dergelijke beheersingsprogramma's op te zetten, heeft bijgedragen tot de ontwikkeling van Iraakse wapenprogramma's. Onzekerheid over de stand van deze programma's werd een doorslaggevende factor in de crisis die aan de oorlog in Irak voorafging.
- De vrees voor het opduiken van nieuwe leveranciers van technologieën voor de ontwikkeling of de productie van NBC-wapens werd aangewakkerd door de onthullingen inzake de activiteiten van het Khan-netwerk (zie pagina 16)
- De controles op de nationale uitvoerstromen verscherpen is een belangrijk aspect voor het succes van het verruimde non-proliferaatiebeleid. In 2004 bleek de nood aan degelijk gefinancierde en gerichte steunprogramma's die landen bijstaan bij het opzetten van doeltreffende exportcontroles, een belangrijk thema binnen de EU, de G8, de VN en bij het Verdrag van Wassenaar. Er is een groeiende vraag naar betere coördinatie tussen steunprogramma's.
- In 2004 herzagen de lidstaten van de EU de nationale toepassing van de algemene wetgeving inzake exportcontroles op producten voor tweërlei gebruik. De EU herzag ook haar Gedragscode voor de Wapenexport van 1998 en naar aanleiding daarvan wordt de Gedragscode in 2005 aangepast.
- Een manier om de exportcontroles op producten voor tweërlei gebruik en op defensiemiddelen in de EU verder te harmoniseren, is technische middelen en kennis over de bestemming te bundelen en gezamenlijke opleidingen voor vergunningverstreckende en toezichthoudende ambtenaren te organiseren. Dergelijke opleidingsmogelijkheden zijn ook bruikbaar in de steunprogramma's aan buurlanden.

Exportcontroles in de VS

- De VS is de grootste wapenexporteur ter wereld en oefent een grote invloed uit op de mondiale wapenhandel.
- Wapenleveringen uit de VS worden geregeld door een combinatie van wetgeving, regelgeving en presidentiële richtlijnen. De departementen van Buitenlandse Zaken en Defensie beheren de leveringen en zijn eveneens verantwoordelijk voor het toezicht op de bestemming ervan.
- Het Amerikaanse Congres en de rekenkamer van de Amerikaanse overheid (GAO) houden toezicht. In een rapport van januari 2004 uit de GAO kritiek op het toezicht dat het departement van Buitenlandse Zaken houdt op de eindbestemming van uitgevoerde kruisraketten en onbemande vliegtuigen.
- Recente controverses hadden onder andere betrekking op een voorstel om exportleveranties naar bepaalde Britse en Australische ondernemingen vrij te stellen van een VS-exportvergunning en de rol van de wapenverkoop in de 'internationale oorlog tegen het terrorisme'.

Het Proliferatie Veiligheidsinitiatief: internationale wettelijke aspecten van de Verklaring betreffende Verbodsbeginselen

- De vrees voor de verspreiding van massavernietingswapens aan staatse en niet-staatse actoren heeft tot een groeiende eensgezindheid geleid over de behoefte om strengere maatregelen tegen wapenleveranciers te nemen. Dergelijke maatregelen omvatten de onderschepping van goederen en technologieën tijdens het vervoer.
- Het So San-incident in 2002 toonde aan dat het internationaal recht een belangrijke beperking vormt bij onderscheppingsmaatregelen. Daarom kondigde de Amerikaanse president George W. Bush in mei 2003 een nieuw multilateraal programma aan voor de onderschepping en inbeslagname van illegale wapen- en rakettechnologieën: het Proliferatie Veiligheidsinitiatief (PVI). Slechts een beperkt aantal staten behoort tot de kerngroep van dit initiatief, maar heel wat staten hebben hun steun betuigd.
- Het PVI kende in 2003 en 2004 een sterke ontwikkeling. De Verklaring betreffende Verbodsbeginselen bepaalt de beginselen betreffende het verbieden van schepen die ervan worden verdacht massavernietigingswapens en dergelijke te vervoeren. De verklaring beantwoordt grotendeels aan het internationaal recht. Door de ontwikkeling van het PVI lijkt het accent te zijn verschoven – van aanpassingen aan de internationale en binnenlandse wetgeving naar maatregelen die in overeenstemming met het bestaande recht kunnen worden getroffen.
- De PVI-staten hebben getracht wettelijke bevoegdheden te verwerven via resoluties van de VN-Veiligheidsraad of amendementen aan conventies die geen rechtstreeks verband houden met de grondregels en beginselen van het zeerecht. Om aan legitimiteit te winnen, moet het PVI echter meer leden tellen en moet het zich rechtstreeks richten op het meest relevante verdrag – het Zee-rechtverdrag van de VN.

Verdragen inzake wapenbeheersing en ontwapening en verdragen inzake humanitair oorlogsrecht, van kracht sedert januari 2005

- 1925 Protocol inzake het verbod om bij oorlogen gebruik te maken van verstikkende, giftige en andere gassen en van bacteriologische oorlogstechnieken (Protocol van Genève)
- 1948 Verdrag voor samenwerking op economisch, sociaal en cultureel vlak en voor de gemeenschappelijke zelfverdediging tussen West-Europese staten (Verdrag van Brussel)
- 1948 Conventie inzake preventie en bestraffing van de misdaad van genocide (Genocide Conventie)
- 1949 Conventie van Genève (IV) met betrekking tot de bescherming van burgers in oorlogstijd
- 1945 Protocol bij het Verdrag van Brussel van 1948 (Verdrag van Parijs over de West-Europese Unie)
- 1959 Verdrag van Antarctica
- 1963 Verdrag tot verbod van proefnemingen met kernwapens in de dampkring, in de kosmische ruimte en onder water (Gedeeltelijk kernstopverdrag, PTBT)
- 1967 Verdrag inzake de beginselen waaraan de activiteiten van staten zijn onderworpen bij het onderzoek en gebruik van de kosmische ruimte met inbegrip van de maan en andere hemellichamen (Ruimteverdrag)
- 1967 Verdrag tot verbod van kernwapens in Latijns-Amerika en de Caraïben (Verdrag van Tlatelolco)
- 1968 Verdrag tegen de verspreiding van kernwapens (Non-Proliferatieverdrag, NPV)

- 1971 Verdrag tot verbod van de plaatsing van kernwapens en andere massavernietigingswapens op of onder de zeebedding en de oceaانبodem (Zeebodemverdrag)
- 1972 Verdrag tot verbod van de ontwikkeling, de productie en de aanleg van voorraden van bacteriologische (biologische) en toxische wapens en inzake de vernietiging van deze wapens (Verdrag tot verbod van Biologische en Toxische Wapens, BTWC)
- 1974 Verdrag inzake de beperking van ondergrondse kernwapenproeven (Drempelverdrag voor het Verbod op Kernwapenproeven, TTBT)
- 1976 Verdrag inzake ondergrondse kernexplosies met een vrede-lievend doel (Verdrag inzake Vredelievende Kernexplosies, PNET)
- 1977 Verdrag inzake het verbod van militair of enig ander vijandelijk gebruik van milieuveranderingstechnieken (Verdrag tot verbod van geofysische oorlogvoering)
- 1977 Protocol I ter aanvulling van de Conventie van Genève van 1949 en dat betrekking heeft op de bescherming van slachtoffers van internationale gewapende conflicten
- 1977 Protocol II ter aanvulling van de Conventie van Genève van 1949 en dat betrekking heeft op de bescherming van slachtoffers van niet-internationale gewapende conflicten
- 1980 Conventie inzake de fysieke bescherming van kernmaterialen
- 1981 Verdrag inzake het verbod of de beperking van het gebruik van bepaalde conventionele wapens die geacht kunnen worden buitensporig leed te veroorzaken of een niet onderscheidende werking te hebben (Conventionele-Wapensverdrag of Dubieuzé-Wapensverdrag)

- 1985 Verdrag inzake een kernwapenvrije zone in de Stille Zuidzee (Verdrag van Rarotonga)
- 1987 Verdrag over de vernietiging van middellange- en korteafstands-raketten (INF-Verdrag)
- 1990 Verdrag over conventionele strijdkrachten in Europa (CFE-Verdrag)
- 1991 Verdrag over de vermindering en beperking van strategische aanvalswapens (START I Verdrag)
- 1992 Open luchtruim-verdrag (Open Skies Verdrag)
- 1992 Besluit van de onderhandelingen over de personeelsbezetting van de conventionele strijdkrachten in Europa (CFE-1A)
- 1993 Verdrag tot verbod van de ontwikkeling, de productie, de aanleg van voorraden en het gebruik van chemische wapens en inzake de vernietiging van deze wapens (Chemische Wapenconventie, CWC)
- 1995 Verdrag inzake een kernwapenvrije zone in Zuidoost-Azië (Verdrag van Bangkok)
- 1996 Overeenkomst betreffende vertrouwenwekkende en veiligheidsbevorderende maatregelen in Bosnië en Herzegovina, de Federatie van Bosnië en Herzegovina en de Servische Republiek
- 1996 Gewijzigd protocol II van de CCW-Conventie van 1981 inzake het verbod of de beperking van het gebruik van landmijnen, boobytraps en andere valstrikwapens
- 1996 Overeenkomst over de subregionale wapenbeheersing in Joegoslavië (Servië en Montenegro), Bosnië en Herzegovina en Croatië (Overeenkomst van Firenze)

- 1997 Inter-Amerikaanse conventie tegen het illegaal vervaardigen en verhandelen van vuurwapens, munitie, explosieven en ander daarmee verbandhoudend materiaal
- 1997 Verdrag inzake het verbod van het gebruik, de aanleg van voorraden, de productie en de overdracht van antipersoonsmijnen en de vernietiging ervan (APM Conventie)
- 1999 Inter-Amerikaanse conventie inzake de transparantie van aankopen van conventionele wapens
- 1999 Document van Wenen 1999 inzake vertrouwenwekkende en veiligheidsbevorderende maatregelen
- 2001 Definitieve tekst van de onderhandelingen volgens artikel V van bijlage 1-B van het Algemeen Raamakkoord van 1995 voor Vrede in Bosnië en Herzegovina
- 2002 Verdrag inzake de beperking van strategische aanvalswapens (SORT)

In januari 2005 nog niet van kracht zijnde verdragen

- 1972 Verdrag inzake de beperking van raketverdedigingssystemen (ABM Verdrag): niet langer van kracht sinds 13 juni 2002
- 1993 Verdrag inzake verdere vermindering en beperking van strategische aanvalswapens (START II Verdrag)
- 1996 Verdrag inzake een kernwapenvrije zone in Afrika (Verdrag van Pelindaba)
- 1996 Uitgebreid Verdrag inzake het Verbod op Kernwapenproeven (CTBT)
- 1999 Overeenkomst over de aanpassing van het verdrag van 1990 inzake conventionele strijdkrachten in Europa

Afkortingen

BTWC	Biologische en toxische wapenconventie
CCW	Bepaalde conventionele wapens (verdrag)
CFE	(Verdrag inzake) conventionele strijdkrachten in Europa
ESDP	Europees veiligheids- en defensiebeleid
EU	Europese Unie
G8	Grote Acht
GAO	Rekenkamer van de Amerikaanse overheid
BBP	Bruto binnenlands product
INDA	Internationale steun voor non-proliferatie en ontwapening
km	kilometer
NAVO	Noord-Atlantische Verdragsorganisatie
NBC	Nucleair, biologisch en chemisch
NGO	Niet-gouvernementele organisatie
NPV	Verdrag inzake de non-proliferatie van kernwapens, non-proliferatieverdrag
OVSE	Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa
PVI	Proliferatie-veiligheidsinitiatief
VK	Verenigd Koninkrijk
VN	Verenigde Naties
VS	Verenigde Staten
MVW	Massavernietigingswapens

Raad van Bestuur

Ambassadeur Rolf Ekéus, voorzitter (Zweden)

Sir Marrack Goulding, vice-voorzitter (VK)

Dr. Alexei G. Arbotov (Rusland)

Dr. Willem F. van Eekelen (Nederland)

Dr. Nabil Elaraby (Egypte)

Rose E. Gottemoeller (VS)

Professor Helga Haftendorn (Duitsland)

Professor Ronald G. Sutherland (Canada)

De directeur

Directeur

Alyson J.K. Bailes (VK)

© SIPRI 2005

Nederlandse vertaling: www.anthologie.be

SIPRI YEARBOOK 2005

ARMAMENTS, DISARMAMENT AND INTERNATIONAL SECURITY

De 36ste uitgave van het *SIPRI Yearbook* analyseert de ontwikkelingen in 2004 op het vlak van:

- veiligheid en conflicten;
- militaire uitgaven en bewapening;
- non-proliferatie, wapenbeheersing en ontwapening;

met uitgebreide bijlagen betreffende overeenkomsten inzake wapenbeheersing en ontwapening en een chronologische lijst van gebeurtenissen in verband met veiligheid en wapenbeheersing.

Voor meer informatie kan u contact opnemen met

sipri

Internationaal Instituut voor Vredesonderzoek van Stockholm
Signalistgatan 9
SE-169 70 Solna
Zweden

Telefoon: +46 8/655 97 00

E-mail: sipri@sipri.org

Url: <http://www.sipri.org>

Fax: +46 8/655 97 33

Uitgegeven door het **Vlaams Vredesinstituut**

Leuvenseweg 86, 1000 Brussel

E-mail: vredesinstituut@vlaamsparlement.be

sipri